

Co-teaching: *samen op zoek naar taalkansen bij jonge kinderen!*

In voorscholen en kleutergroepen, is er veel aandacht voor de taalontwikkeling van kinderen. Toch valt er nog veel 'taal'winst te behalen. Hieke van Til en Caroline Offerhaus vertellen hoe je, door op een andere manier met peuters en kleuters in gesprek te gaan en gebruik te maken van hun eigen ervaringen, deze taalkansen kunt benutten. Niet alleen tijdens geplande activiteiten, maar de hele dag door. Taal leer je door taal te gebruiken; kinderen moeten de kans krijgen zoveel mogelijk betekenisvolle taal in betekenisvolle contexten te gebruiken. Hun eigen dagelijkse leven biedt daartoe eindeloos veel kansen. Het is de kunst die taalkansen zo optimaal mogelijk te benutten.

Reguliere scholingstrajecten hebben vaak als nadeel, dat tijdens studiebijeenkomsten de theorie en de praktijk worden besproken, maar dat er nauwelijks de gelegenheid is om vanuit deze nieuwe kennis te oefenen. Pedagogisch medewerkers en leraren moeten na de scholing zelf de vertaalslag maken naar hun dagelijkse praktijk. Terwijl daar het werkelijke leren plaats vindt en nieuwe inzichten indalen. Om deze nadelen te omzeilen, besloten we een traject te starten waarin we gebruik maakten van de principes van *co-teaching*.

Wat is *co-teaching*?

Co-teaching is een manier van collectief leren in de eigen praktijk. Zo benut je elkaars ervaringen, expertise en perspectieven. Samen met een externe expert zet je die ervaringen en kennis in, om met elkaar een activiteit of les te ontwerpen, uit te voeren en na te bespreken vanuit een gezamenlijke leervraag. Door deze manier van werken te combineren met een inhoudelijke nascholing rond bijvoorbeeld 'woordenschat en interactie' kunnen de nieuwe inzichten uit de theorie meteen toegepast worden in de praktijk.

De door ons toegepaste Co-teaching is gebaseerd op een vorm van 'collective learning', ontwikkeld binnen de York Region District School Board (Toronto, Canada) en onderzocht door Planche (2012). Met dit model doorloopt een groep van 4-6 mensen een viertal fasen, de 4 c's: co-planning, co-teaching, co-debriefing, co-reflecting. In de groep participeren 2-4 leraren, een interne coach of intern begeleider en een externe deskundige.

Uit onze praktijk

Tijdens de fase van de *co-planning* met twee kleuterjuffen spreken we af hoe we de rollen (procesbewaker, observant en uitvoerder) verdelen. Daarna starten we vanuit wat zij willen leren. Beide juffen vinden het moeilijk woordenschat te combineren met een thema-activiteit. Ook zouden ze ontluikende geletterdheid op een natuurlijke manier willen stimuleren. Hun leer-vraag formuleren we samen als volgt: "Hoe kunnen we op een natuurlijke manier de woordenschat van de kinderen vergroten tijdens een thema-activiteit en daarbij kansen creëren voor interactie en ontluikende geletterdheid?" Het doel dat we daarbij voor de kinderen voor ogen hebben is dat ze de tijdens het spel aangeboden woorden zelf gaan gebruiken.

De activiteit die we gezamenlijk gaan plannen moet passen in het thema 'Smakelijk eten', waar de klassen nu mee bezig zijn. Het onderwerp van de activiteit is 'De boodschappentas'. In het kader van het thema is er voor de kinderen een aantrekkelijke pizzeria ingericht op de schoolgang. Voor de activiteit bedenken we dat er daarnaast een winkeltje nodig is. Uit een van de klassen wordt een houten winkeltje gehaald. Als we kijken wat er aan voorraad voor de winkel op school aanwezig is, blijkt dat er vooral plastic fruit en groente aanwezig is. We vragen ons af of dat wel voldoende stimulerend werkt en besluiten echte ingrediënten voor een pizza aan te schaffen.

Tijdens de fase van *co-teaching* werken de twee juffen met een groepje leerlingen: ze

bieden samen de activiteit aan. De overige deelnemers hebben (op veilige afstand voor de kinderen) een observerende rol.

De prachtig ingerichte en netjes opgeruimde pizzeria ziet er aantrekkelijk uit. Echter de snel in elkaar geflanste rommelige winkel, met echte tomaten, echt meel en echte eieren, blijkt veel meer spel en taal uit te lokken. Twee meisjes in de winkel beginnen direct en in nauw overleg met elkaar de boel te ordenen. De echte spullen zijn een enorme stimulans voor spel en taal. "Oh, echte eieren." "Kijk uit, die kunnen stuk." "Ze moeten hier (op de grond) dan kunnen ze niet vallen."

In de keurige pizzeria hangen de obers en de kok op de bank en wachten op klanten. Tot de juf, in haar rol van ober, vraagt of er eigenlijk wel genoeg spullen in de keuken zijn om straks pizza's te bakken. Dan wordt de hele keukeninventaris nagekeken en benoemd. Als de kinderen niet weten hoe iets heet, benoemt de juf wat het is. Vervolgens bedenken ze samen wat er nog meer nodig is om pizza's te bakken en begint een van de jongens spontaan met het maken van een boodschappenlijstje. Wat hij niet kan tekenen, vraagt hij de juf op te schrijven.

Op de vraag van de juf in de winkel: "Hebben jullie ook zo'n trek in een pizza gekregen van dat opruimen?" antwoorden de kinderen bevestigend, maar dat zet hen niet aan tot actie. Op de vervolgvraag van de juf: "Wat doet papa of mama thuis, als jullie pizza willen eten?" zegt een van de

meisjes: "Oh ja, dan bellen ze voor een pizza." Dat is de start van veel telefoongesprekken heen en weer, een bezoek van de pizzeria medewerkers aan de winkel en een etentje in het restaurant voor de winkelmeisjes.

Na de activiteit volgt een de fase van de *co-debriefing* met de kleuterjuffen en de experts. We delen de ervaringen opgedaan tijdens de activiteit, ieder vanuit het eigen perspectief en met de focus op de interactie en de leeropbrengsten voor de leerlingen: hebben we bereikt wat we wilden?

Voor de echte spullen bleken de kinderen te stimuleren tot handelingen en onderlinge interactie. Ook de vragen van de juffen naar eigen ervaringen van de kinderen, leverden direct taal en acties op. De kinderen genoten erg van het spel en kwamen als vanzelf woorden tegen die ze nog niet kenden, maar waar ze vanuit de spelsituatie behoefte aan hadden. De woorden die de juffen hen aanreikten zijn betekenisvol en werden snel opgepikt. Een aantal woorden nog passief, andere al snel ook actief. Papier en pen nodigden vanzelf uit tot het maken van een boodschappenlijstje en een kassabonnetje.

Tenslotte kijken we in de *co-reflecting* fase terug op de eigen leervraag: Wat hebben we geleerd? Van tevoren goed nadenken over een betekenisvolle context voor de doelwoorden, levert een spelomgeving op waarin de kinderen op een natuurlijke manier behoefte aan die woorden krijgen. We concluderen dat de energie in de voor-

"Leerzaam om van verschillende kanten naar een situatie te kijken, er met elkaar over te praten, over wat werkt en wat niet."

Leraar basisschool

bereiding vooral in het nadenken over die context moet worden gestoken en minder in de ordening van de spelomgeving. Het ordenen van de spelomgeving is nu juist iets dat de kleuters zelf kunnen doen en wat veel taal oplevert.

Co-teaching in de praktijk van de voorschool

We hebben ook een co-teachingstraject bij peuters gedaan. Doorgaans zijn er bij de peuters beduidend minder taaluitingen. Leidsters hebben dan vaak de neiging om zelf veel te gaan praten. Zolang het om het 'ondertitelen' van handelingen en gebeurtenissen die de kinderen uitvoeren gaat, is dat prima. Voor de onderlinge interactie is het vele praten van de volwassene niet altijd nodig en soms zelfs storend. Na een co-teaching rondom een spel met vier peuters en een babypop, concluderen de leidsters dat de wat terughoudende rol van de begeleidster in dit spel veel taal heeft opgeleverd: "In de studiebijeenkomst hadden we het daar al over gehad, maar door het nu zelf uit te proberen zien we dat het echt zo werkt." Kinderen bleken veel woorden uit het vorige thema (aankleden) te gebruiken in hun spel. Door goede spullen aan te reiken en soms een vraag te stellen werd de interactie tussen de kinderen enorm gestimuleerd. Als we bespreken wat het van je vraagt om zo spelbegeleiding te geven,

komen we gezamenlijk uit op de volgende vuistregels die we als opbrengsten kunnen beschouwen van het co-teachingstraject:

- Af en toe op je tong bijten en afwachten tijdens de interactie met peuters levert soms meer op dan meteen mee praten.
- Je steeds bewust afvragen of en zo ja, wat je gaat zeggen is belangrijk. Bedenk steeds: moet ik wel reageren, of kan ik het beter laten gaan?
- Het is zinvol de kinderen op elkaars spel of uitspraak attent maken. Zo kun je de onderlinge interactie stimuleren.
- Probeer geen oplossingen te bieden voor 'problemen' die kinderen benoemen tijdens het spel, maar vraag door naar wat het probleem precies is of laat de kinderen nog eens herhalen wat het probleem is en biedt hen de eventueel nodige woorden aan. Dit levert taal en begrip bij de kinderen op en vaak komen ze dan zelf met een oplossing van het 'probleem'.
- Stap als volwassene af en toe tijdelijk uit het spel en kijk of en hoe de kinderen zelfstandig verder spelen.

De waarde van co-teaching

Wij zijn er inmiddels van overtuigd dat co-teaching een effectieve manier is om oude routines en ingesleten gedrag te vernieuwen, zeker als er nieuwe routines rondom het stimuleren van de taalontwikkeling geleerd moeten worden. Het mooie is dat je als (extern) deskundige niet zelf de verbeterpunten hoeft aan te dragen, maar dat alle betrokkenen zelf ervaren wat goed

werkt en wat niet. Daar trekken we in de uitwisseling na afloop gezamenlijk conclusies uit.

De uitwisseling bij co-teaching blijkt een noemenswaardige meerwaarde te hebben, niet alleen binnen de co-teachinggroep zelf, maar ook tijdens studiebijeenkomsten rondom de co-teaching sessies in het hele team en in het dagelijkse contact tussen leraren onderling.

Hieke van Til is senior-consulent taalvorming bij stichting Taalvorming, Amsterdam. www.taalvorming.nl

Caroline Offerhaus is senior-consultant in het primair en voortgezet onderwijs bij het Centrum voor Nascholing, CNA, in Amsterdam. www.centrumvoornascholing.nl

Bronnen:

- Planche, B. (2012). 4c's - Practising together changes educational practice. In: *INTED2012 Proceedings- 6th International Technology, Education and Development Conference*, p. 3813-3819 Spanje: Valencia: IATED.
- Planche, B. (2011). A road of reform well travelled. In: *Quest Journal*, Geraadpleegd op 18-03-2014 http://www.yrdsb.edu.on.ca/pdfs/w/innivation/quest/journals/QuestJournal_BeatePlanche.pdf.